

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1978/79:21

med anledning av propositionen 1978/79:162 om sjukförsäkringsförmåner vid arbetsmarknadsutbildning och vissa vuxenstudier, m. m., såvitt propositionen hänvisats till utskottet, jämte motioner

Propositionen

I propositionen 1978/79:162 har regeringen i de delar av propositionen som hänvisats till socialförsäkringsutskottet föreslagit riksdagen att

dels (bilaga 1, socialdepartementet) antaga det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

dels (bilaga 2, utbildningsdepartementet)

1. antaga det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),

2. i övrigt godkänna de riktlinjer för sjukförsäkringsförmåner för studerande med särskilt vuxenstudiestöd som förordats i propositionen,

dels (bilaga 3, arbetsmarknadsdepartementet) godkänna den ändring i grunderna för utbildningsbidrag som förordats i propositionen.

Med utgångspunkt i riksförsäkringsverkets betänkande (Ds S 1977:4) Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m. fl. föreslås i propositionen att utbildningsbidrag till deltagare i arbetsmarknadsutbildning vid sjukdom skall kunna utgå för obegränsat antal dagar under utbildningen. För studerande med särskilt vuxenstudiestöd föreslås att den sjukpenninggrundande inkomsten inte skall sänkas under studietiden. Vidare föreslås att nuvarande samordningsregler mellan sjukpenning, utbildningsbidrag och vuxenstudiestöd skall fortsätta att gälla.

För intagna i kriminalvårdsanstalt eller ungdomsvårdsskola, som vistas utom anstalten och därvid förvärvsarbetar, föreslås att sjukpenning skall kunna utbetalas vid sjukdom.

Slutligen föreslås en ändring av reglerna om sjukpenning för den som frivilligt genomgår bistånds- och katastrofutbildning i syfte att jämställa denna kategori med dem som genomgår utbildningen som värnpliktiga eller vapenfria tjänstepliktiga.

De nya reglerna beträffande stödet vid sjukdom åt intagna i kriminalvårdsanstalt och ungdomsvårdsskola samt regeln att sjukpenninggrundande inkomst ej får sänkas under studietiden för deltagare i vuxenstudier föreslås träda i kraft den 1 juli 1979. Övriga förslag föreslås träda i kraft den 1 januari 1980.

Kostnaderna för de nya reglerna beräknas rymmas inom de anslag för ifrågavarande verksamheter som regeringen begärt för budgetåret 1979/80.

De i propositionen intagna författningsförslagen är följande.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 5 och 15 §§ och 17 kap. 1 § lagen (1962:381) om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

5 §¹

Allmän försäkringskassa skall i samband med inskrivning av försäkrad besluta angående den försäkrades tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. I fråga om försäkrad som avses i 1 § första stycket skall kassan samtidigt fastställa den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Av beslutet skall framgå i vad mån sjukpenninggrundande inkomst är att hänföra till anställning eller till annat förvärsarbete. Beslut om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när till kassans kännedom kommit att försäkrads inkomstförhållanden undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek.

b) när undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten blir giltigt eller upphör att äga giltighet.

c) när förtidspension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete, samt

d) när delpension enligt särskild lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades arbets- eller inkomstförhållanden.

Ändring skall i fall som avses i första stycket a) ej ske förrän trettio dagar efter det försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen. Ändring skall i annat fall ske så snart anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då sjukpenningförsäkring enligt 1 § andra stycket skall upphöra på grund av att den försäkrades make eller någon med vilken den försäkrade varit gift eller haft barn avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning skall fastställd sjukpenninggrundande inkomst ej sänkas, med mindre

Under tid då försäkrad *bedriver studier för vilka han uppbär särskilt vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) eller utbildningsbidrag för doktorander enligt förordningen (1976:536) om utbildningsbidrag för doktorander, eller då han efter förmedling av arbetsmarknadsmy-*

¹ I dess lydelse enligt förslag i prop. 1978/79:69.

Nuvarande lydelse

sådant fall är för handen som avses i första stycket *b) eller c)* eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

Föreslagen lydelse

dighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning skall fastställd sjukpenninggrundande inkomst ej sänkas, med mindre sådant fall är för handen som avses i första stycket *b), c) eller d)* eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

15 §²

Sjukpenning utgår ej för tid då försäkrad

a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst;

b) är intagen i annat barnhem än mödrahem eller i ungdomsvårds-skola;

c) är häktad eller intagen i *fäng-* *vårds-* eller arbetsanstalt;

d) i annat fall än under b eller c sagts av annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad.

För dag då försäkrad är intagen i vårdanstalt för alkoholmissbrukare skall sjukpenning minskas på sätt som framgår av bestämmelserna i 4 § andra stycket.

Utan hinder av första stycket utgår sjukpenning till försäkrad som avses under b och c vid sjukdom som inträffar under tid då han vårdas eller eljest får vistas utom skola eller anstalt och därvid bereds tillfälle att förvärvs-arbeta.

17 kap.

1 §³

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter beviljande av förtidspension, skall min-

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter beviljande av förtidspension, skall min-

² Senaste lydelse 1974:140.

³ Senaste lydelse 1973:465.

Nuvarande lydelse

skas med den försäkrade tillkommande sjukpenning enligt denna lag i den mån pension och sjukpenning belöpa på samma månad. Beviljas förtidspension att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärvsarbete överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpensionen.

Föreslagen lydelse

skas med den försäkrade tillkommande sjukpenning enligt denna lag i den mån pension och sjukpenning belöpa på samma månad. Beviljas förtidspension att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärvsarbete överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpensionen. *Vad i detta stycke stadgas om minskning av pension då sjukpenning har utgått gäller även när utbildningsbidrag enligt 16 § arbetsmarknads-kungörelsen (1966:368) och särskilt vuxenstudiebidrag enligt 7 kap. studiestödslagen (1973:349) har utgått.*

Har vid omprövning jämlikt 3 kap. 5 § första stycket c) befunnits att den försäkrade även efter det pensionen beviljats, är berättigad att vid sjukdom uppbära sjukpenning, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, sjukpenningen föranleda minskning av pensionen endast i den mån den överstiger vad som skulle hava utgått om sjukdomsfallet inträffat efter det pensionen beviljats.

Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning i den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvärvsarbete.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979.

Förslag till**Lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)**

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1973:349)¹ dels att 3 kap. 14 §, 4 kap. 29 §, 7 kap. 17 § och 9 kap. 2 § samt rubriken närmast före 7 kap. 17 § skall ha nedan angivna lydelse.

dels att i 17 kap. skall införas en ny paragraf, 17 a §, av nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

14 §

Återbetalningspliktiga studiemedel utgår för sjukperiod som infaller under den del av ett kalenderhalvår som utgör den studerandes studietid, förutsatt att

1. sjukperioden ej omfattar hela den studerandes studietid under kalenderhalvåret,
2. den studerande under någon del av kalenderhalvåret bedriver sina studier.

För sjukperiod som infaller efter studietidens början utgår återbetalningspliktiga studiemedel dock endast om den studerande ingett ansökan om sådana medel dessförinnan. Om synnerliga skäl föreligger, kan studerande beviljas återbetalningspliktiga studiemedel även för sådan sjukperiod.

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande *bedrivit* studierna *under minst en månad*.

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till återbetalningspliktiga studiemedel enligt detta kapitel utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande *har påbörjat* studierna.

4 kap.

29 §

Studiemedel enligt 13, 14, 16, 17, 19 och 21–25 §§ utgår för sjukperiod som infaller under den del av ett kalenderhalvår som utgör den studerandes studietid, förutsatt att

1. sjukperioden ej omfattar hela den studerandes studietid under kalenderhalvåret,
2. den studerande under någon del av kalenderhalvåret bedriver sina studier.

¹ Lagen omtryckt 1975:359.

Nuvarande lydelse

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till studiemedel enligt detta kapitel utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande *bedrivit* studierna *under minst en månad*.

Med stöd av första stycket har studerande rätt till studiemedel för större del av två på varandra följande kalenderhalvår än sex månader endast om särskilda skäl föreligger.

Föreslagen lydelse

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till studiemedel enligt detta kapitel utgår studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande *har påbörjat* studierna.

7 kap.

Vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel under sjukdom**Vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel under sjukdom *m. m.***17 §²

I fråga om rätt till vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel för tid under vilken den studerande på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva sina studier äger 4 kap. 28–35 §§ motsvarande tillämpning.

För tid under vilken den studerande på grund av sjukdom är helt oförmögen att bedriva sina studier *utgår vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel för sjukperiod som infaller under den del av det eller de kalenderhalvår för vilka den studerande har beviljats vuxenstudiestöd. Bestämmelserna i 4 kap. 28 och 30–35 §§ skall tillämpas.*

För det första kalenderhalvår under vilket en studerande bedriver studier som berättigar till särskilt vuxenstudiestöd enligt detta kapitel utgår vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel endast för sjukperiod som infaller efter det den studerande har påbörjat studierna.

Utgår sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller motsvarande ersättning enligt annan författning för tid under vilken den studerande uppbär vuxenstudiebidrag, skall vuxenstudiebidraget minskas med det belopp som har utgått i sjukpenning eller sådan ersättning för samma tid.

² Senaste lydelse 1975:1186.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 a §

Studerande har rätt att behålla vuxenstudiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel vid

1. ledighet för tillfällig vård av barn i samma omfattning som enligt 4 kap. 8 och 9 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring gäller för rätt till föräldrapenning,

2. ledighet för fullgörande av uppdrag i elevorganisation under sammanlagt högst tio dagar under ett kalenderår och

3. kortvarig ledighet för enskild angelägenhet av vikt.

Utgår föräldrapenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring för tid under vilken den studerande uppbär vuxenstudiebidrag, skall vuxenstudiebidraget minskas med det belopp som har utgått i föräldrapenning för samma tid.

9 kap.

2 §

Har någon uppburet studiestöd obehörigen eller med för högt belopp och har han insett eller bort inse detta, kan vad för mycket utgått genast återkrävas.

Avbryter någon sina studier, äger första stycket motsvarande tillämpning beträffande uppburet studiestöd som avser tiden efter avbrottet. Beror avbrottet på sjukdom skall studiestöd som den studerande uppburit enligt 3 kap. 13–19 §§, 4 kap. 28–35 §§ eller 7 kap. 17 § och de bestämmelser som anges där ej återkrävas.

Avbryter någon sina studier skall första stycket tillämpas beträffande uppburet studiestöd som avser tiden efter avbrottet. Beror avbrottet på sjukdom skall studiestöd som den studerande uppburit enligt 3 kap. 13–19 §§, 4 kap. 28–35 §§ eller 7 kap. 17 § och de bestämmelser som anges där ej återkrävas. Detsamma gäller vid sådan ledighet som avses i 7 kap. 17 a §.

På studiemedel enligt 4 kap. och på särskilt vuxenstudiestöd enligt 7 kap. som återkräves enligt första eller andra stycket utgår ränta från den dag när

medlen uppburits efter en räntesats som vid varje tidpunkt med två procent överstiger normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Om särskilda skäl föreligger, kan återbetalningsskyldig befrias helt eller delvis från skyldighet att erlægga räntan.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1980.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

I motionen 1978/79:2350 (jfr 1978/79:2324) av Bo Turesson (m) hemställs att riksdagen beslutar uttala

1. att de lagändringar som föreslås uppenbarligen förutsätter samkörning mellan socialförsäkringens dataregister å ena sidan och kriminalvårds-, vuxenutbildnings-, vapenfri- och skatteregister å den andra och att dessa samkörningar bör regleras i ny, särskild socialförsäkringsregisterlag,

2. att en generell övergång till statlig ramstyrning är önskvärd i stället för de ytterligare detaljerade beslutsregler propositionen ger exempel på,

3. att denna övergång bör kombineras med en överföring av ansvaret för försäkringsdomstolarna till justitiedepartementets resp. domstolsverkets områden,

4. att den bör förberedas genom en utredning med försäkringskasseförankring men utan representation av centrala myndigheter i syfte att återge kassorna den frihet de gradvis förlorat,

5. att socialförsäkringens datarutiner fortsättningsvis bör konstrueras för såväl regionsdatordrift som regional systemutveckling eller åtminstone regional systemanpassning,

6. att den sittande ALLFA-kommittén därför inte bör utreda alternativ med central datordrift eller enbart central systemutveckling,

7. att det pågående arbetet på att konstruera ett nytt datasystem för socialförsäkringen bör kombineras med ett parallellt arbete på att förenkla det regelverk som styr dataprogrammen och att en särskild utredning bör tillsättas med detta syfte,

8. att regeringen till riksdagen lämpligen bör anmäla om den anser att sjukförsäkringsförmåner av den typ propositionen behandlar är avsedda att bestå i oförändrad form i händelse av beredskap eller krig,

9. att riksförsäkringsverkets statistiska verksamhet bör överföras till statistiska centralbyrån.

I motionen 1978/79:2445 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) hemställs att riksdagen beslutar

1. att fullt utbildningsbidrag skall utgå vid sjukdom under utbildningstiden,

2. att intill dess lagen om allmän arbetslöshetsförsäkring träder i kraft

förslaget om garantiförsäkring vid sjukdom efter utbildning skall gälla,

3. att reglerna för hur sjukdom bör bedömas för deltagare i arbetsmarknadsutbildning skall vara desamma som för anställda inom industrin,

4. att lagen skall träda i kraft den 1 augusti 1979.

Motioner väckta under allmänna motionstiden vid riksmötet 1978/79

I motionen 1978/79:701 av Anita Gradin (s) och Arne Gadd (s) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till regler som löser frågan om sjukpenning för doktorander med utbildningsbidrag.

I motionen 1978/79:706 av Lars-Åke Larsson m. fl. (s) hemställs att riksdagen anhåller att regeringen vidtar åtgärder så att den som tar tjänstledigt från arbetet för inhämtande av grundskolekompetens får behålla sin sjukpenningplacering under utbildningstiden.

I motionen 1978/79:877 av Maj Pehrsson (c) och Elvy Olsson (c) hemställs att riksdagen beslutar om ändring av lagen om allmän försäkring så att ungdomsvårdsskolelev som vistats för vård utom skola och som därvid har avlönat förvärvsarbete skall tillerkännas sjukpenningförmåner.

I motionen 1978/79:1667 av Rolf Hagel (apk) och Alf Lövenborg (apk) (yrkande 2) hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen anhålla om sådana åtgärder att

2. bidragen blir grundande för sjuk- och semesterersättning.

Utskottet

Rätten till sjukpenning för vissa intagna i kriminalvårdsanstalt och ungdomsvårdsskola

Sjukpenningförsäkrad enligt lagen om allmän försäkring (AFL) mister sin rätt till sjukpenningförmåner under den tid vederbörande är intagen i kriminalvårdsanstalt eller i ungdomsvårdsskola.

I ett flertal riksdagsmotioner har framställts yrkanden om att intagna som förvärvsarbetar utanför anstalt eller skola skall få ett försäkringsskydd vid sjukdom. Med anledning av två motioner vid 1975 års riksmöte förordade utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1975:12 att frågan borde bli föremål för utredning. Utskottet uttalade därvid att det var angeläget att den nämnda gruppen försäkrade så långt möjligt kunde erhålla sjukförsäkringsförmåner under samma förutsättningar som andra försäkrade.

Propositionens förslag, som innebär att den som vistas utanför anstalt eller ungdomsvårdsskola för att förvärvsarbete får rätt till sjukpenning vid arbetsförmåga på grund av sjukdom, tillgodoser i väsentliga delar de önskemål som framförts i tidigare motionsyrkanden. Såvitt gäller ungdomsvårdsskoleleverna överensstämmer förslaget helt med vad som föreslagits i

den under den allmänna motionstiden i år väckta motionen 877 av Maj Pehrsson och Elvy Olsson. Utskottet biträder förslagen.

Stödet vid sjukdom till studerande med särskilt vuxenstudiestöd

Sjukpenninggrundande inkomst fastställs för försäkrad som är inskriven i allmän försäkringskassa när den försäkrades inkomst av förvärvsarbete för det nämnda året kan beräknas uppgå till minst 4 500 kr. Sjukpenningen utgör för varje sjukdomsdag en trehundra- och sextiofemtedel av den sjukpenninggrundande inkomsten. Vid ändring i inkomstförhållandena kan den sjukpenninggrundande inkomsten omprövas. För den som avbryter sitt förvärvsarbete för att studera gäller enligt praxis, att den sjukpenninggrundande inkomsten inte ändras under studietiden om den studerande har tjänstledighet för studier inom eget yrkesområde. Slutar den studerande sin anställning för att studera inom eget yrkesområde får den sjukpenninggrundande inkomsten behållas under ett år. Övriga försäkrade som påbörjar studier kan få behålla sin sjukpenninggrundande inkomst endast för de fall studierna beräknas pågå kortare tid än sex månader.

Studerande som uppbär särskilt vuxenstudiestöd – liksom studerande med studiemedel – kan få behålla studiestödet under sjukdom högst sex månader under två på varandra följande kalenderhalvår. Har den studerande inte tidigare bedrivit studier med särskilt vuxenstudiestöd eller studiemedel gäller dock att studierna måste ha pågått en månad innan studiestöd kan utgå under sjukdom. För rätt till studiestöd under sjukperiod som omfattar hela studietiden under ett kalenderhalvår gäller vidare att den studerande under det närmast föregående kalenderhalvåret skall ha bedrivit studier som berättigat till särskilt vuxenstudiestöd eller studiemedel. – Studerande som uppbär utbildningsbidrag för doktorander har en motsvarande rätt till utbildningsbidrag under sjukdom.

Mellan sjukpenningförmånerna å ena sidan och vuxenstudiestöd eller utbildningsbidrag å andra sidan sker en viss samordning för att undvika överkompensation. Samordningen innebär i princip att utbildningsstöden reduceras med sjukpenningens belopp.

Riksförsäkringsverket har i betänkandet Ds S 1977:4, Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning m. fl., diskuterat olika alternativ för att förbättra tryggheten under sjukdom för bl. a. den som studerar med särskilt vuxenstudiestöd. Ett alternativ har varit att göra den studerandes sjukpenning vilande under studietiden och låta enbart vuxenstudiestöd utan begränsning till viss tid utgå under sjukdomsperioder. En möjlighet till omprövning av rätten till vuxenstudiestöd skulle dock finnas vid längre sjukfall. Ett annat alternativ har varit att lägga utbildningsstödet till grund för den sjukpenninggrundande inkomsten under studietiden. Detta alternativ har emellertid förkastats av verket bl. a. på grund av att det inte skulle ge en rättvisande kompensation i de fall studietiden varade mindre tid än ett år.

Verket har därför föreslagit att det förstnämnda alternativet läggs till grund för ändrade bestämmelser.

Departementschefen har framhållit att verkets förslag innebär relativt oförmånliga villkor för den som studerar med särskilt vuxenstudiestöd och samtidigt förvärvsarbetar. Hans förslag bygger i stället på de nuvarande reglerna för samordning mellan sjukpenning och vuxenstudiestöd.

Genom förslaget i propositionen sker flera angelägna förbättringar för den aktuella studerandegruppen. Särskilt betydelsefullt är att den som studerar med särskilt vuxenstudiestöd – på samma sätt som f. n. gäller för den som genomgår arbetsmarknadsutbildning – får en lagfäst rätt att behålla sin sjukpenninggrundande inkomst under studietiden. Samma förmån skall gälla för doktorander som uppbär utbildningsbidrag. Studerande med särskilt vuxenstudiestöd skall vidare kunna få behålla stödet vid sjukdom under tid för vilken stödet beviljats. Den nuvarande karenstidsregeln om en månads studietid slopas och ersätts av ett villkor att studierna skall ha påbörjats för att rätt till särskilt vuxenstudiestöd skall föreligga under sjukdom. Den studerande skall dessutom få behålla det särskilda vuxenstudiestödet vid ledighet för tillfällig vård av barn i samma omfattning som gäller för rätt till föräldrapenning vid sådan vård. Stödet skall också få behållas vid ledighet för fullgörande av uppdrag i elevorganisation under högst tio dagar per kalenderår och vid kortvarig ledighet för enskild angelägenhet av vikt. Samordningsbestämmelserna kommer att avse även förmåner från föräldraförsäkringen.

Utskottet biträder propositionens förslag i nu behandlade delar.

I två motioner som väckts under den allmänna motionstiden i år har frågan om förbättrat stöd till studerande under sjukdom tagits upp. Lars-Åke Larsson m. fl. har i motionen 706 begärt att studerande som tar tjänstledighet för inhämtande av grundskolekompetens skall få behålla sin sjukpenninggrundande inkomst under studietiden. Motionärerna i motionen 701, Anita Gradin och Arne Gadd, har begärt ett förslag från regeringen som tillgodoser behovet av ett ekonomiskt skydd vid sjukdom såväl under som efter studieperioden för doktorander med utbildningsbidrag. Sistnämnda motionärer framhåller att försörjningen under sjukdomsperioden skulle kunna tryggas antingen genom att den studerande får sin sjukpenninggrundande inkomst fastställd på grundval av utbildningsbidraget eller genom att utbildningsbidraget får uppbäras under sjukperiod som infaller såväl under studietiden som efter dennas slut.

Utskottet finner att yrkandet i motionen 706 i väsentlig del blir tillgodosett genom propositionens förslag om att studerande med särskilt vuxenstudiestöd skall få behålla sin sjukpenninggrundande inkomst under studierna. Motionen bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Vad härefter gäller förmånerna till doktorander under sjukdom har dessa förmåner alltsedan utbildningsbidragen till den nämnda studerandegruppen infördes genom beslut vid 1975/76 års riksmöte (prop. 1975/76:128, UbU 28,

rskr 380) överensstämt med de förmåner som tillkommit studerande med särskilt vuxenstudiestöd. I den förevarande propositionen har som nämnts föreslagits att doktorander liksom studerande med särskilt vuxenstudiestöd skall få behålla den sjukpenninggrundande inkomsten under studietiden. Däremot berörs inte frågan om vidgade möjligheter för doktorander att få behålla utbildningsbidraget under sjukdom. Utskottet anser det rimligt att de föreslagna förbättringarna i stödet under sjukdom m. m. till studerande med särskilt vuxenstudiestöd även skall tillkomma doktorander och förutsätter att regeringen vidtar erforderliga ändringar i förordningen (1976:536) om utbildningsbidrag till doktorander. Några längre gående förändringar i gällande bestämmelser är däremot utskottet f. n. inte berett föreslå. Utskottet vill emellertid erinra om att frågan om förmåner för studerande under sjukdom kommer att bli uppmärksammas inom olika utredningar. Sålunda kommer enligt vad som uppgivits i propositionen 1978/79:119 om vissa frågor rörande forskning och forskarutbildning frågan om sjukförmåner för doktorander att prövas av lärtjänstutredningen (U 1977:04). Frågan om sjukförsäkringsskydd efter studietidens slut har, såsom påpekats i den nu förevarande propositionen, samband med sjukpenningkommitténs (S 1978:04) pågående översyn av sjukpenningförsäkringen. Studiestödsutredningen (U 1975:16) slutligen skall enligt sina direktiv belysa frågan om sjukförsäkringsskyddet för studerande med studiemedel. Med hänsyn till att bestämmelserna om studiemedel vid sjukdom i huvudsak överensstämmer med vad som gäller vid sjukdom för doktorander med utbildningsbidrag kan studiestödsutredningens förslag antas få betydelse även för doktoranderna.

Vad utskottet förordat om ändring i bestämmelserna om utbildningsbidrag till doktorander under sjukdom m. m. bör med anledning av motionen 701 ges regeringen till känna.

Stödet vid sjukdom för deltagare i arbetsmarknadsutbildning

För den som deltar i arbetsmarknadsutbildning föreligger redan enligt gällande bestämmelser en rätt till bibehållen sjukpenninggrundande inkomst under utbildningstiden. Däremot är rätten att uppbära utbildningsbidrag under sjukdom begränsad till 25 eller, om särskilda skäl föreligger, 35 dagar. Även beträffande utbildningsbidrag inom arbetsmarknadsutbildningen finns regler om samordning med sjukpenningförmånerna.

Förslaget i propositionen innebär en utvidgning av den tid under vilken utbildningsbidraget får behållas vid sjukdom. Varar sjukdomen längre tid än 25 resp. 35 dagar skall 90 % av bidragsförmånerna utgå, dock längst så länge beslutet om arbetsmarknadsutbildning gäller. Det skall ankomma på arbetsmarknadsmyndigheterna att efter samråd med kursdeltagaren och läroanstalten avgöra om beslutet om arbetsmarknadsutbildning skall upphävas vid sjukdom som inträffat under utbildning. Upphävs beslutet bör enligt propositionen kursdeltagaren få förtur till kommande kurs. De ändrade

reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1980.

Rolf Hagel och Alf Lövenborg har i motionen 1667, som väckts under den allmänna motionstiden, begärt att utbildningsbidragen skall göras sjukpenninggrundande och dessutom ge rätt till semesterförmåner. Samma motionärer har i den i anledning av propositionen väckta motionen 2445 begärt att oreducerat utbildningsbidrag skall utgå under hela sjukdomstiden vid utbildning och att kursdeltagare som är sjuk då utbildningen upphör skall vara garanterad en sjukpenning som motsvarar stödnivån under utbildningen. Motionärerna vänder sig dessutom mot att beslutet om arbetsmarknadsutbildning skall kunna upphävas vid sjukdom som inträffar under utbildning och menar att personer som genomgår arbetsmarknadsutbildning bör ha samma garanti att få fortsätta utbildningen som anställda har att få behålla sitt arbete vid sjukdom. Slutligen begär motionärerna att de nya bestämmelserna skall träda i kraft redan den 1 augusti 1979.

Förslaget i motionen 2445 om stöd under och efter utbildningstiden är förmånligare än förslaget i motionen 1667, beroende på att en sjukpenning som grundar sig på utbildningsbidraget i gynnsammaste fall inte kompenserar mer än 90 % av bortfallet av detta bidrag. Utskottet förutsätter därför att motionärerna önskar få förslaget i motionen 2445 genomfört.

Motionärerna grundar detta förslag på att riksförsäkringsverket i sitt förenämnda betänkande inte föreslagit någon reduktion av utbildningsbidraget under sjukdom och att arbetsmarknadsstyrelsen i sitt remissyttrande över förslaget framhållit att en reduktion skulle vara oskälig med hänsyn till att många kursdeltagare redan fått sin inkomstnivå sänkt. Riksförsäkringsverket, vars förslag beträffande deltagare i arbetsmarknadsutbildning ansluter sig till det ovan redovisade förslaget beträffande studerande med särskilt vuxenstudiestöd, har emellertid liksom arbetsmarknadsstyrelsen utgått från att den sjukpenninggrundande inkomsten före utbildningstiden skulle vara vilande så länge utbildningen pågår. Enligt propositionens förslag kommer den sjukpenninggrundande inkomsten även fortsättningsvis att få behållas under utbildningstiden. Från denna utgångspunkt delar utskottet departementschefens bedömning att utbildningsbidraget vid sjukdom bör reduceras i överensstämmelse med de regler som gäller inom sjukförsäkringssystemet. Med de föreslagna reglerna blir den som blir sjuk under arbetsmarknadsutbildningen alltid garanterad minst samma kompensation som skulle ha utgått vid sjukdom omedelbart före utbildningen. Utskottet biträder därför propositionens förslag i nämnda delar. Utskottet finner inte heller anledning frångå propositionens förslag om omprövning av rätten till utbildningsbidrag vid sjukdom och om ikraftträdandedag för de nya bestämmelserna. Såvitt angår frågan om sjukförmåner efter utbildningstidens slut har denna som ovan nämnts samband med sjukpenningkommitténs arbete.

Vad slutligen angår frågan om rätt till semesterförmåner på grund av arbetsmarknadsutbildning vill utskottet erinra om det utredningsarbete, inriktat på bl. a. ett fondsystem för semesterlön som tjänas in vid semester-

lönegrundande frånvaro, som pågår inom 1978 års semesterkommitté. I kommitténs uppdrag ingår att undersöka om det är möjligt att inom ramen för en begränsad fond lösa frågan om intjänande av semesterlön vid arbetslöshet, arbetsmarknadsutbildning m. m. Någon åtgärd i frågan anser utskottet därför inte påkallad.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 1667 och 2445.

Mot de delar av propositionen som inte berörts ovan har utskottet ingen erinran.

Övriga frågor

I den med anledning av propositionen väckta motionen 2350 av Bo Turesson framställer motionären ett flertal yrkanden som berör ADB-frågor inom den allmänna försäkringen. Motiveringen till vissa av yrkandena återfinns i den med anledning av propositionen 1978/79:121 om användning av ADB i statsförvaltningen väckta motionen 2324, vilken liksom den nämnda propositionen hänvisats till finansutskottet. Motionären syftar till en decentralisering inom socialförsäkringen av såväl datafunktionerna som försäkringens regelsystem, organisation och kontrollfunktioner. För att underlätta decentraliseringen bör riksdagen uttala att en övergång till statlig ramstyrning av reglerna är önskvärd och bör kombineras med en överföring av ansvaret för försäkringsdomstolarna till justitiedepartementets resp. domstolsverkets områden. Övergången bör, anser motionären, förberedas genom en utredning – med förankring i försäkringskassorna och utan representation av centrala myndigheter – i syfte att återge försäkringskassorna den frihet som de gradvis förlorat. Med hänsyn till att motionären önskar att datarutinerna i fortsättningen utformas för såväl regionsdatordrift som regional systemutveckling eller åtminstone regional systemanpassning begär han att riksdagen skall uttala att utredningen om ADB inom den allmänna försäkringen inte längre skall ha i uppdrag att utreda alternativ med central datordrift eller enbart central systemutveckling. Motionären begär dessutom att möjligheterna att förenkla försäkringarnas regelsystem utreds parallellt med det pågående arbetet med att skapa ett nytt datasystem för socialförsäkringen.

Med hänvisning till de ändrade regler inom skilda områden som föreslås i propositionen och som enligt motionären uppenbarligen förutsätter samkörning mellan socialförsäkringens dataregister och andra berörda register begär motionären ett uttalande från riksdagen om att villkoren för sådana samkörningar bör regleras i en socialförsäkringsregisterlag. Riksdagen bör vidare, anser motionären, begära uppgifter från regeringen om i vilken utsträckning de föreslagna förmånerna kan utgå i händelse av beredskap eller krig. Slutligen önskar motionären ett uttalande om att riksförsäkringsverkets statistiska verksamhet bör överföras till statistiska centralbyrån.

Såsom nämnts i motionen pågår en utredning om ADB inom den allmänna försäkringen (ALLFA-utredningen). Utredningen skall enligt sina direktiv bl. a. inrikta sitt arbete på frågorna om och i så fall i vilken utsträckning det kan vara lämpligt att dela upp och sprida datorbearbetningarna och databaserna genom att komplettera riks-försäkringsverkets centrala datoranläggning med regionala anläggningar eller mindre datorutrustningar vid försäkringskassornas central- och lokalkontor. ALLFA-utredningen har för avsikt att avge en rapport i juni i år, vari bl. a. kommer att redovisas det aktuella läget inom riks-försäkringsverkets datasystem och vilka databehandlingsuppgifter som utredningen funnit lämpligen bör ligga hos verket. Vidare kommer kapacitetsbehovet för de närmaste åren att redovisas och eventuella behov av avlastning av systemet.

Flertalet av de frågor motionären tagit upp har samband med det nämnda utredningsuppdraget. Några vägande skäl för att genom nya direktiv ändra inriktningen på ALLFA-utredningens arbete har enligt utskottets uppfattning inte anförts i motionen.

Det socialpolitiska bidragssystemet är f. n. föremål för en samlad översyn inom den socialpolitiska samordningsutredningen. Målsättningen för översynen bör enligt utredningens direktiv vara att klarlägga hur långt systemet kan samordnas i en allmän socialförsäkring, varför en huvudfråga i utredningsarbetet kommer att bli en systematisk genomgång av lagen om allmän försäkring med beaktande av samordningsfrågorna både inom denna lag och i förhållande till andra bidragsförfattningar. Utredningen avser att redovisa sina överväganden beträffande hithörande frågor i ett betänkande under andra halvåret 1979. Med hänsyn till det pågående utredningsarbetet finns det enligt utskottets uppfattning inte anledning att tillsätta en ytterligare utredning i syfte att förenkla de materiella reglerna inom socialförsäkringen.

I årets budgetproposition har chefen för socialdepartementet uppgivit att riks-försäkringsverket begärt att få göra en översyn av verkets organisation med anledning av de förändringar som under senare år genomförts på socialförsäkringsområdet m. m. Departementschefen avser att föreslå regeringen att en särskild kommitté tillsätts för att göra den berörda organisationsöversynen. Kommittén bör därvid, framhåller han, även göra en översyn av vissa frågor rörande de allmänna försäkringskassorna.

Med hänsyn till den nya utredningens arbetsuppgifter torde frågor som berör ansvarsfördelningen mellan riks-försäkringsverket och försäkringskassorna komma att tas upp i utredningsarbetet. Även frågan om hur den statistiska verksamheten inom verket skall organiseras kommer att ingå som ett naturligt led i utredningens arbete.

Vad slutligen angår frågan om utbetalning av socialförsäkringsförmåner under krigsförhållanden har en programplan för beredskapsplaneringen inom socialförsäkringsväsendet under perioden 1979/80–1983/84 utarbetats inom riks-försäkringsverket och redovisats i augusti 1978. I planen utgår verket från

att fredstida socialförsäkringsförmåner skall bibehållas under beredskapstillstånd och krig i den utsträckning behovet av förmånerna inte minskar eller upphör genom de särskilda förhållanden som inträffat vid totalförsvarets krigsorganisering och samhällets omställning till krigssamhälle. Kostnads- mässigt anses mellan 90 och 95 % av förmånerna kunna bibehållas. Bland de förmåner som mer eller mindre automatiskt beräknas minska eller upphöra vid totalförsvarets krigsorganisering och samhällets omställning till krigs- samhälle nämns det kontanta arbetsmarknadsstödet och delpensionerna. I februari 1977 påbörjades ett projekt inom verket i syfte att så snart som möjligt åstadkomma beredskapsplanering för verket och försäkringskassorna. En arbetsgrupp inom verket har i februari 1978 lagt fram ett principförslag till lösning på hur socialförsäkringsförmånerna skall kunna administreras i datorlöst tillstånd. En reviderad plan för verkets beredskapsprojekt har därefter fastställts av verket i juni 1978. Enligt denna plan bör huvuddelen av arbetet med upprättandet av beredskapsplaner för såväl verket som försäkringskassorna vara utfört den 1 juli 1979.

På grund av det utredningsarbete som pågår eller är avsett att påbörjas anser utskottet att någon riksdagens åtgärd inte är påkallad med anledning av motionen 2350. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till densamma.

Hemställan

Utskottet hemställer

att riksdagen

1. med bifall till propositionen och motionen 1978/79:877 samt med anledning av motionen 1978/79:706 och motionen 1978/79:701 i motsvarande del antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen om allmän försäkring,
2. antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i studiestödslagen,
3. godkänner de riktlinjer för sjukförsäkringsförmåner för studerande med särskilt vuxenstudiestöd som förordats i propositionen,
4. beträffande utbildningsbidrag till doktorander vid sjukdom m. m.
 - a. med anledning av motionen 1978/79:701 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
 - b. avslår motionen 1978/79:701 i de delar motionen inte kan anses besvarad med vad utskottet anfört under momenten 1 och 4 a ovan,
5. med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1978/79:1667, yrkandet 2 i motsvarande del, och motionen 1978/79:2445 godkänner den ändring av grunderna för utbildningsbidrag som förordats i propositionen,

6. beträffande semesterförmåner vid arbetsmarknadsutbildning avslår motionen 1978/79:1667, yrkandet 2 i motsvarande del,
7. beträffande ADB-frågor m. m. inom socialförsäkringen avslår motionen 1978/79:2350.

Stockholm den 17 april 1979

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Eric Carlsson (c), Per-Eric Ringaby (m), Gillis Augustsson (s), Arne Magnusson (c), Helge Karlsson (s), Britta Bergström (fp), Eric Marcusson (s), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Ralf Lindström (s), Elis Andersson (c), Christer Nilsson (s), Blenda Littmarck (m) och Börje Hörnlund (c).

